

УДК 007:304:659.3

ЖАНРОВО-СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ СТРИМ-ПОВІДОМЛЕННЯ

Роксолана Кікерчук

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, м. Львів, 79044, Україна,
e-mail: r.kikerchuk@gmail.com*

У статті проаналізовано жанрово-стильові особливості феномену стрим-трансляцій в ефірах телеканалів.

Ключові слова: стрим-трансляція, жанрово-стильові особливості, квазіжанр, конвергенція ЗМІ, інформаційна журналістика.

Стрим-трансляція в теперішньому мовленні телеканалів – це незамінна складова телемовлення. Водночас триває дискусія з приводу сутності поняття «стрим-трансляція»: це форма, спосіб оперативного інформування чи інформаційний жанр журналістики.

Загальна теорія жанру досі вважається чи не найбільш дискусійною. Відомо декілька концепцій, які виникли доволі давно. Жанр розглядають як теорію змісту (Г. Поспелов) [12], чи як категорію, яка з'єднує в одне ціле зміст та форму (Г. Абрамович, Л. Тимофіїв) [14], або ж як категорію особливої, змістової форми (В. Кожинов) [8], і пов'язують жанр із структурою твору, торкаючись методів, стилю, предмету і мови. Жанром також прийнято називати стійкі форми або твори, об'єднані схожими змістовними та формальними ознаками [15]. Зазвичай журналістикознавці поділяють жанри журналістики на інформаційні, аналітичні та художньо-публіцистичні. У сучасній практиці існує й поняття «квазіжанрів», або гібридних жанрів, що можуть містити ознаки кількох існуючих.

Журналістикознавці стверджують, що певний жанр може претендувати на самостійність, якщо він має такі критерії: об'єкт відображення; призначення виступу; масштаб охоплення дійсності; особливості літературно-стилістичних засобів [6].

Тепер це може бути трансляція будь-якого фрагменту суспільно-політичного чи соціально-економічного життя. Стрим, на нашу думку, це варіація класичного журналістського прямого репортажу і телевізійного коментаря. Тому це синтетичний жанр, який належить до інформаційної журналістики, бо головна його мета – повідомити про подію. Крім того, потрібно пам'ятати, що хоч стрим-трансляція створює ефект присутності, інформування про подію – це не переказ особистої позиції. Згідно із стандартами, журналіст повинен утримуватись від оцінок і повідомляти факти. Необхідно давати об'єктивну і безсторонню інформацію [7].

Якщо говорити безпосередньо про різновиди стрим-трансляцій, на основі класифікації жанрів, яку розробили вчені [4], *за способом трансляції* стрим-матеріал є прямим і доходить до глядача в той момент, коли подія відбувається (за допомогою гаджетів чи систем LiveU).

За типом звукового супроводу стрим-трансляції бувають синхронними та німими. Синхронний стрим (термін виник під час появи на телебаченні камер, які дозволяють одночасно записувати зображення і звук) містить так звані інтершуми (природні шуми) події та мову його учасників. Німа трансляція позбавлена природних шумів – чути лише дискусії в студії, чи коментар телеведучих, адже полівікно не транслює звук. На сьогодні німі стрим-повідомлення активно використовують новинні телеканали.

За способом подання, як зазначають експерти дослідження, стрим поділяється на коментований та некоментований. Некоментований стрим – це найпростіший різновид репортажу. Він позбавлений закадрового авторського тексту, а його використовують у прямому ефірі при висвітленні найважливіших суспільно-політичних чи культурних подій, які є зрозумілими усім глядачам й без коментарів. Якщо ж відбувається подія, яку неможливо пояснити тільки за допомогою «картинки», то стример пояснює подію глядачам за допомогою розповіді. При цьому він може або з'являтися в кадрі, або розповідати подробиці за кадром.

Стиль стрим-трансляції ми можемо характеризувати за такими ж ознаками, які має репортаж [13]:

- зображує події послідовно, хоча динаміка оповіді не пов'язана з тривалістю дії, як це вимагає класичний репортаж;
- створює образну картинку й за допомогою предметного опису деталей, наведення подробиць, відтворення вчинків і трансляція коментарів очевидців чи вповноважених експертів;
- має ознаки документальності, адже повідомлення не має бути реконструкцією події або творчим вимислом;
- оповідь, здебільшого, є емоційною, що надає матеріалу додаткової переконливості.

Стрим-трансляція ввібрала в себе актуальні й найбільш популярні традиційні новинні журналістські жанри, як-от повідомлення, звіт, репортаж тощо. Однак стрим є десь досконалішим, а десь поступається іншим стилям.

Перевагами стрим-трансляції, як жанру, є його універсальність. Крім того, що стрим-трансляція є найоперативнішим, з усіх нині відомих жанрів, звертаємо увагу на його мультифункційність. Адже під час стрим-повідомлення журналіст може ілюструвати унікальні кадри інцидентів у режимі реального часу, при цьому моментально отримувати пояснення від очевидців чи вповноважених осіб, та показувати декілька точок зору про ту чи іншу подію, або явище.

Нотатки за відеорядом можна умовно розділити на два різновиди. Офіційне повідомлення про подію, традиційне за формою: від сесії найвищого законодавчого органу до прес-конференції та нетрадиційну (мітинг, хода) [11]. До останнього можна віднести й трансляцію надзвичайних подій, як-от пожежа, наслідки вибуху тощо.

Стрим-повідомлення, як жанр, вміщує елементи монологу, прямого звіту, інтерв'ю, коментаря та репортажу.

Певний жанр може претендувати на самостійність, якщо він має об'єкт відображення, призначення виступу, масштаб охоплення дійсності та особливості літературно-стилістичних засобів. Основними елементами стрим-трансляції є об'єкт відображення у стрим-повідомленні, якими є епізоди надзвичайних подій, а також динамічні відрізки життя. Метою стрим-трансляції є тяжіння до оперативного та динамічного передання інформації. Масштаб охоплення дійсності – персоналізоване бачення події журналістом, а також думки учасників подій та експертів висвітлюваних тем.

Особливості літературно-стилістичних засобів стрим-трансляцій визначають стандарти інформаційного повідомлення. В контексті стриму маємо справу з інформаційним квазіжанром, адже стрим-трансляція уміщує низку ознак інших жанрів. Проте не лише інформаційних, а й має елементи аналітичних жанрів. Тож стрим-трансляція має всі елементи самостійного жанру.

На модифікацію сучасної жанрової системи особливий вплив надає процес конвергенції ЗМІ. Саме в результаті злиття різних жанрів преси, радіо, телебачення, літератури, театру, кінематографа та інших напрямків людської діяльності, виникають гібридні жанри, якими, безумовно є стрим-трансляція. На підтвердження цієї тези розглянемо жанрові характеристики роботи журналістів під час стрим-трансляцій. Вони ґрунтуються на розподілі, який запропонував науковець Р. Борецький [2], куди входять: повідомлення або монолог в кадрі, інтерв'ю, пряма хронікальна замітка, репортаж.

Під час побиття студентів 30 листопада 2013 року стример «Громадського» знаходився серед наговпу, який розганяв Беркут. Атмосферу паніки, штовханину, жорстоку розправу беркутівців над мирними протестантами стример просто транслює без коментарів, адже тут події мовлять самі за себе [9]. Тобто, ми визначаємо це повідомлення як некоментований репортаж.

На початку антитерористичної операції, стрим-інтерв'ю журналістка «Громадського» використала, щоб показати глядачеві історії військових [10]. Журналістка спілкується з пораненими, з'ясовує причини і обставини. Це не деклароване інтерв'ю із заздалегідь сформованим списком запитань, ми бачимо, як твориться жива бесіда. В її ході журналістка майстерно розкриває своїх героїв, показує глядачам не лише зовнішні обставини, а й глибші переживання, транслює таким чином певні ідеї.

Коли в ефірі запланована тематична стрим-трансляція, то журналіст підбирає, що і як буде показувати, відповідно до тематики, яку напередодні визначила редакція. Цей вид стрим-трансляції експерти ще називають «оглядовим», а в деяких випадках «аналітичним». У мовленні телеканалів – це стрим-трансляція, наприклад, з місця вибуху авто Т. Махаурова (в ефірі телеканалу «112 Україна»), коли подробиці журналістка передавала систематично, чи Грибовицьке сміттєзвалище, яке у фокусі стримів новинних телеканалів перебувало декілька днів, адже кожного дня додавались нові «гарячі» деталі.

Окремої уваги заслуговує стрим-трансляція 20 лютого 2014 року телеканалу «Громадське телебачення» [1]. Журналіст, не коментуючи, лише за допомогою зображення

показує результати протистоянь. Відеоряд кривавий, з ілюстраціями загиблих. Стример показує картки, на яких підписані імена загиблих, таким чином подаючи інформацію про імена героїв. Цей матеріал можна назвати стрим-хронікою.

Стиль стрим-трансляції можна схарактеризувати за ознаками репортажу: стрим зображує події послідовно; створює образну картинку за допомогою предметного опису деталей, наведення подробиць, коментарів очевидців чи експертів; має ознаки документальності; оповідь здебільшого є емоційною, що надає матеріалу переконливості.

Під час Революції Гідності телеканали найактивніше використовували стрим-репортаж та стрим-повідомлення, або відеотрансляцію з місця події. Крім того, щоб роз'яснювати глядачеві події, стримери в прямому ефірі вели бесіди з усіма учасниками акцій, брали коментарі у представників тодішньої влади. Під час кривавих подій 18–20 лютого 2014 року журналісти «Громадського» та телеканалу «112 Україна» знаходились і на Майдані, і на позиціях Беркуту. Журналісти розповідали про перебіг подій як в кадрі, так і закадровим голосом, підтверджували свої слова відеорядом. Однак варто розглянути й інтерв'ю, яке також активно застосовують стримери для з'ясування подій в режимі реального часу. Саме стрим-інтерв'ю дає глядачу повноцінне розуміння ситуації. Приміром, стример «Громадського» спілкувався з представниками Антимайдану [5], дізнавався їх мету перебування та позицію. Телеканал «112 Україна» проводив аналогічне інтерв'ю з опозиціонером [3]. Тобто телеканали проводять інформаційні, протокольні, проблемні та дискусійні інтерв'ю. В цей день журналісти також розповідали про брифінг Володимира Рибака, щоб показати й офіційну точку зору. Тобто глядачі спостерігають за імпровізованим онлайн-сюжетом, в якому автори для змалювання повної картини використовують всі журналістські засоби, проте збирання інформації відбувається в режимі реального часу.

Усі згадані жанри, реалізація яких можлива в стрим-трансляціях, можуть бути згруповані в види, що утворюють цілу систему. Найбільш загальним є поділ на два види: інформаційні та тематичні.

Нотатки за відеорядом можна умовно розділити на два різновиди: офіційне повідомлення про подію, яке традиційне за формою (сесія законодавчого органу, пресконференції) та нетрадиційну (мітинг, хода). Останнє включає й трансляцію надзвичайних подій, як-от пожежа, наслідки вибуху, сміттєвий колапс тощо. Попри те, що офіційні повідомлення мають велику суспільну вагу, стрим-трансляція тяжіє до видовищності, яскравості, тому частіше в ефірі досліджуваних нами телеканалів можна зустріти нетрадиційні за формою повідомлення.

Цікавим різновидом тематичного стрим-повідомлення є так званий неподієвий або пізнавальний стрим-матеріал, що не пов'язаний з актуальною одномоментною подією і допомагає реципієнтам вивчати життя в різних його проявах.

Отже, певний жанр може претендувати на самостійність, якщо він має об'єкт відображення, призначення виступу, масштаб охоплення дійсності та особливості літературно-стилістичних засобів. Основними елементами стрим-трансляції є об'єкт відображення у стрим-повідомленні, якими є епізоди надзвичайних подій, а також динамічні відрізки життя.

Стрим-трансляції тяжіють до оперативного та динамічного передання інформації. Масштаб охоплення дійсності – це персоналізоване бачення події журналістом, а також думки учасників подій та експертів висвітлюваних тем. Особливості літературно-стилістичних засобів стрим-трансляцій впливають на стандарти інформаційного повідомлення.

У контексті стриму маємо справу з інформаційним квазіжанром, адже стрим-трансляція уміщує низку ознак інших жанрів – не лише інформаційних, а й має елементи аналітичних жанрів. Отже, стрим-трансляція має всі елементи самостійного жанру.

На модифікацію сучасної жанрової системи особливий вплив має процес конвергенції засобів масової інформації. Саме в результаті злиття різних жанрів періодичної преси, радіо, телебачення, літератури, театру, кінематографа і багатьох інших напрямів людської діяльності, виникають гібридні жанри, яким, безумовно, є стрим-трансляція. Найбільш загальним є поділ на два види: інформаційні та тематичні.

Отже, стрим-трансляція характеризується ознаками інформаційних та аналітичних жанрів, які журналісти використовують в режимі реального часу.

Список використаної літератури

1. Барикади, Грушевського, тіла загиблих. Hromadske.doc [Електронний ресурс] // Громадське телебачення. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=v5fvza5w5iU>
2. Борецкий Р. А. Телевизионная программа : очерк теории пропаганды / Р. А. Борецкий. – М., 1967. – 214 с.
3. В Беркут вже летить каміння, ми будемо стояти до кінця – Мірошниченко [Електронний ресурс] // Телеканал 112 Україна. – Режим доступу до ресурсу: <https://ua.112.ua/video/v-berkut-stoyaschiy-pod-vr-uzhe-letyat-kamni-my-budem-stoyat-do-konca-igor-miroshnichenko-17004.html>
4. Види репортажу [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://reportazhzhurnalista.blogspot.com/2015/12/blog-post_65.html
5. День штурму Майдану [Електронний ресурс] // Громадське телебачення – Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=fkFjNGx-Rno>
6. Жанри журналістики, їх залежність від об'єкта відображення [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://studfiles.net/preview/6389513/page:12/>
7. Інформація в українських ЗМІ: оперативна, точна, але не повна [Електронний ресурс] // MediaSapiens. – Режим доступу до ресурсу: http://ms.detector.media/ethics/standards/informatsiya_v_ukrainskikh_zmi_operativna_tochna_ale_nepovna/
8. Кожинів В. Проблема літературних жанрів [Електронний ресурс] / В. Кожинів. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ivan-turgenev.ru/referats/146-8.html>
9. Коктейлі молотова на Банковій [Електронний ресурс] // Телеканал 112 Україна. – Режим доступу до ресурсу: <https://112.ua/video/kokteyli-molotova-na-bankovoy-2100.html>
10. Луганськ в облозі [Електронний ресурс] // Громадське телебачення – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=uuVS4gkq5t>
11. Піар для менеджерів і маркетолога [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.com/1957041146638/marketing/pres-konferentsiya>
12. Поспелов Г. Н. Проблемы литературного стиля / Г. Н. Поспелов. – М. : Изд-во Моск. гос. ун-та, 1970. – 330 с.
13. Репортаж, характеристика жанра [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://studbooks.net/725652/zhurnalistika/reportazh>

14. Тимофіїв 120 Л. Жанри і стиль літератури [Електронний ресурс] / Л. Тимофіїв, Г. Абрамович. – Режим доступу: https://studopedia.ru/10_299791_zhanr-i-stil-literaturnogo-proizvedeniya.html
15. Чинники жанроутворення [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://studopedia.com.ua/1_73795_nazvit-chinniki-shcho-lezhat-v-osnovi-traditsiynoi-sistemi-zhanroutvorenniya.html

References

1. Barykady, Hrushevskoho, tila zahyblykh. Hromadske.doc [Elektronnyi resurs] // Hromadske telebachennia. – Rezhym dostupu do resursu: <https://www.youtube.com/watch?v=5fvza5w5iU>
2. Boretskyi R. A. Televizionnaia prohramma : ocherk teorii propahandy / R. A. Boretskyi. – М., 1967. – 214 s.
3. V Berkut vzhe letyt kaminnia, my budemo stoiaty do kintsia –Miroshnychenko [Elektronnyi resurs] // Telekanal 112 Ukraina. – Rezhym dostupu do resursu: <https://ua.112.ua/video/v-berkut-stoyaschiy-pod-vr-uzhe-letyat-kamni-my-budem-stoyat-do-konca-igor-miroshnichenko-17004.html>
4. Vydy reportazhu [Elektronnyi resurs]. – 2015. – Rezhym dostupu do resursu: http://reportazhzhurnalista.blogspot.com/2015/12/blog-post_65.html
5. Den shturmu Maidanu [Elektronnyi resurs] // Hromadske telebachennia – Rezhym dostupu do resursu: <https://www.youtube.com/watch?v=fkFjNGx-Rno>
6. Zhanry zhurnalistyky, yikh zalezhnist vid obiekta vidobrazhennia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu do resursu: <https://studfiles.net/preview/6389513/page:12/>
7. Informatsiia v ukrainskykh ZMI: operatyvna, tochna, ale ne povna [Elektronnyi resurs] // MediaSapiens. – Rezhym dostupu do resursu: http://ms.detector.media/ethics/standards/informatsiya_v_ukrainskikh_zmi_operativna_tochna_ale_nepovna/
8. Kozhynov V. Problema literaturnykh zhanriv [Elektronnyi resurs] / V. Kozhynov. – Rezhym dostupu do resursu: <http://www.ivan-turgenev.ru/referats/146-8.html>
9. Kokteili molotova na Bankovii [Elektronnyi resurs] // Telekanal 112 Ukraina. – Rezhym dostupu do resursu: <https://112.ua/video/kokteyli-molotova-na-bankovoy-2100.html>
10. Luhansk v oblozi [Elektronnyi resurs] // Hromadske telebachennia – Rezhym dostupu: <https://www.youtube.com/watch?v=uuVS4gkq5t>
11. Piar dlia menedzheriv i marketoloha [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <http://pidruchniki.com/1957041146638/marketing/pres-konferentsiya>
12. Pospelov H. N. Problemy literaturnoho styliya / H. N. Pospelov. – М. : Izd-vo Mosk. hos. un-ta, 1970. – 330 s.
13. Reportazh, kharakterystyka zhanra [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu do resursu: <http://studbooks.net/725652/zhurnalistika/reportazh>
14. Tymofiiv 120 L. Zhanry i styl literatury [Elektronnyi resurs] / L. Tymofiiv, H. Abramovych. – Rezhym dostupu: https://studopedia.ru/10_299791_zhanr-i-stil-literaturnogo-proizvedeniya.html
15. Chynnyky zhanroutvorennia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu do resursu: http://studopedia.com.ua/1_73795_nazvit-chinniki-shcho-lezhat-v-osnovi-traditsiynoi-sistemi-zhanroutvorenniya.html

Стаття надійшла до редколегії 05.09.2018

Прийнята до друку 11.09.2018

GENRES AND STYLE FEATURES OF STREAM-MESSAGE

Roksolana Kikerchuk

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky Str., 49, 79044, Lviv, Ukraine,
e-mail: r.kikerchuk@gmail.com*

The article analyzes genre-style features of the phenomenon of stream-broadcasts in broadcast channels. Stream broadcasting in the current broadcast of TV channels is an indispensable component of broadcasting. At the same time, there is a discussion about the essence of the term “stream-broadcasting”: it is a form, a way of informing the journalism or an informational genre of journalism.

In the context of streaming broadcast, we deal with the information quasi-genre, because stream-translation employs a number of features of other genres. Not only informational, but also has elements of analytical genres. So, streaming has all the elements of an independent genre.

The process of convergence of the media has a special influence on the modification of the modern genre system. It is precisely as a result of the fusion of different genres of periodicals, radio, television, literature, theater, cinema and many other areas of human activity, and there are hybrid genres, which, of course, is a live streaming. The most common is the division into two types: informational and thematic.

Key words: stream-broadcasting, genre-style features, quasi-genre, convergence of mass media, informational journalism.